

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for Vågsøya, kystlynghei, Ørlandet kommune, Trøndelag fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 7 | NR. 186 | 2021

Pål Thorvaldsen, Per Vesterbukt og Liv Guri Velle
Divisjon for matproduksjon og samfunn

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Vågsøya, kystlynghei, Ørlandet kommune, Trøndelag fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Pål Thorvaldsen, Per Vesterbukt og Liv Guri Velle

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
29.11.2021	7/186/2021	Åpen	52526	21/00612
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02957-1	2464-1162	43	2	

OPPDRAKSGIVER/EMPLOYER:

Statsforvalteren i Trøndelag

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Simon Heier

STIKKORD/KEYWORDS:

Vågsøya, kystlynghei, skjøtselsplan

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Skjøtselsplanen gir faglige anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den sterkt trua naturtypen kystlynghei på Vågsøya i Ørlandet kommune basert på en samlet vurdering av lokalitetens økologiske tilstand og verdi. Grunnlaget for disse verdiene ble fastlagt gjennom feltbefaring og intervjuer med grunneier og de som har beitedyr i området. Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av naturtypen. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokaliteten.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Trøndelag

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Ørlandet

STED/LOKALITET:

Vågsøya

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Pål Thorvaldsen

NAVN/NAME

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	4
1.1	Ulike typer kystlynghei	4
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	5
2	Om Vågsøya og omkringliggende øyers naturgrunnlag og dagens drift.....	6
2.1	Vågsøya.....	6
2.2	Litlvågsøya (kystlynghei).....	7
2.3	Fåøya	7
2.4	Indre/Søre Auholmen	8
2.5	Driftsbeskrivelse	11
3	Skjøtsel av Vågsøya – beskrivelse av planlagte tiltak	14
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	14
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	14
3.3	Lyngsviing	16
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	16
3.5	Mål for skjøtsel på Vågsøya	17
3.6	Planlagte skjøtselstiltak på Vågsøya	19
3.6.1	Beiterelaterte tiltak	19
3.6.2	Planer for sviing.....	20
3.6.3	Planlagte restaureringstiltak	22
3.6.4	Andre planlagte skjøtselstiltak	23
3.6.5	Oppfølging av skjøtelsesplanen.....	24
4	Mer informasjon.....	25
5	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	26
6	Kilder.....	31
7	Ortofoto/kart.....	32
8	Bilder.....	33
9	Artsliste.....	37
10	Veiledning til skjøtelsesplanskjemaene.....	38
	Vedlegg.....	44

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlanterkysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensettingen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også arts mangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostmfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlig. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Om Vågsøya og omkringliggende øyers naturgrunnlag og dagens drift

Lokaliteten ligger 8 km nordvest for Lysøysundet, helt nord i Bjugn kommune. Skjøtselsplanen omhandler i tillegg til Vågsøya de fire mindre omkringliggende øyene; Litlvågsøya, Fåøya, Indre/Søre Auholmen og Ytre/Nordre Auholmen.

2.1 Vågsøya

Topografisk utgjør beitearealet på Vågsøya kuperte høydedrag med enkelte små lavtliggende forsenkninger med marine avsetninger. Beiteområdet domineres av naturtypen kystlynghei, med flekkvis berg oppe i dagen, samt noe naturbeitemark/brakklagt slåttemark. For kystlyngheia består hellingene av tynt jorddekke på berg mens forsenkningene er mer frisk/fuktig. Viktigste jordsmonntyper er lyngtorv over berg. I tillegg finnes torv av varierende tykkelse, lavtliggende parti med marine avleiringer (leire, skjellsand), samt noe skjellsand i strandsonen. Areal beiteområde: 116.8 daa, beitevegetasjon: 72.8 daa.

Kystlyngheivegetasjonen på Vågsøya har på lik linje med vegetasjonen i området en mer nordlig karakter enn det lyngheia sør for Trondheimsfjorden har. Ser man på artssammensetningen så får arter som heigråmose og krekling generelt sett en mer fremtredende rolle. I tillegg så er det vanlig med en relativt tørr røsslyngutforming, men med fast innslag av fuktarter som beskrevet av nøkkelarter i vegetasjonsutforming H1c Røsslyng-slåttestarr-torvull (Fremstad 1997). I tillegg kan molte, som blir forbundet med fukthei og myr lengre sør, komme inn i denne tørrheia i nord (Fremstad et al. 1991). Vågsøya har hovedsakelig tørr, intermediær kystlynghei på grunt torvdekke, enkelte steder i mosaikk med bart berg, men generelt er vegetasjonsdekket godt utbredt over øya. Feltsjikhøyde 10-40 cm, lavest i vindutsatte områder. Naturtypen er T34 – kystlynghei og kartleggingsenheten er C-4: intermediær kystlynghei. Mengdearter bl.a. røsslyng, blokkebær, krekling, engkvein, gulaks, smyle, tepperot, slåttestarr, einer og lys reinlav. Det ble også påvist bl.a. melbær, grov nattfiol, smalkjempe, finnskjegg, fuglevikke, marikåpe sp., rødkløver, fjellmarikåpe, vill-løk, vendelrot, kornstarr, ljåblom og marianøkleblom. Flere steder har lyngheia et betydelig innslag av gras og urter med bl.a. fuglevikke, gulaks, kattefot, tiriltunge, geitsvingel, engfrytle og blåkløkke. Kalkfattig og mer fuktig kystlynghei med større dominans av krekling og blokkebær forekommer i flate forsenkninger og i nordøst-hellinger, men i et meget begrenset omfang. Røsslyng har generelt bra gjenvekst etter vinterskaden fra 2014. Likevel er det en del tørkeskade på røsslyng i 2021. I den sørvestlige delen av øya, der det ble svidd noe lyng i 2021, er tørkeskadet lyng erstattet med ung og frisk lyng.

Det er begrenset med informasjon om tidligere bruk av området fra gammelt av, men fra tidlig på 1800-tallet har det vært stor aktivitet på hovedøya Asen (rett sør for Vågsøya) med flere gårdsbruk og husmannsplasser. Det er nærliggende å anta at det også den gangen har vært naturlig å utnytte ressurser gjennom beite og slått på Vågsøya og holmene rundt. Angående nyere tid ble fyret bygd i 1921, hvor fyrmester med familie bodde hele året på fyret med selvhushold. De hadde da et lite fjøs på øya med plass til noen få husdyr, og sannsynligvis ble det slått der det lot seg gjøre, samt beitet. Fyret ble automatisert og avfolket i 1975. Etter den tid har det vært brukt som sauebeite i beskjeden form fram til midten av 1990-tallet. Når det gjelder lyngbrenning, går dette langt tilbake i tid og det er usikkert når siste brenning fant sted, men synes ikke å ha vært utført i etterkrigstiden. Røsslyngen i området er gammel og forvedet og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyngheisyklusen, jf. skjøtselsboka for kulturlandskap (Norderhaug et al. 1999). Generelt er lyngheiyden forholdsvis lav (5- 20 cm) på rabber og områder utsatt for vindslitasje; noe høyere i forsenkninger. Røsslyng (og delvis krekling) ble i tillegg utsatt for omfattende skade som følge av langvarig tørke-

vind- og barfrostperioder vinteren 2014 i disse arealene. Befaring 2016 viser imidlertid at røsslyngen har god revegetering de fleste steder. Ved befaring i 2021 ser man at røsslyngen i de svidde områdene har god kondisjon, og er nå i en overgang mellom pionerfase og byggefase. I det svidde områdene er det ikke tørkeskadet lyng.

Utbredelser med trær, busker og kratt er enn så lenge begrenset til et minimum. Det har vært fjernet flere individer i perioden 2016-2021, og grunneier anser nå gjengroingsfaren som liten på Vågsøya. Vegetasjon stedvis preget av vindslitasje i form av lavere feltsjikt, men dette alene er ikke nok til å forhindre gjengroingsprosessen. Dersom beitedyrene ikke klarer å holde tritt med busker som etablerer seg, må disse fjernes manuelt. Einerbusker, som ofte kommer inn dersom bruksintensiteten er for lav, er mindre utbredt, og finnes bare i små flater. Dette er gjerne områder som er attraktive for insekter og enkelte bakkehekkende fuglearter, og kan gjerne stå slik de er på Vågsøya. Tidligere beite med sau på øya har nok medvirket til at gjengroingen per dags dato er på et lavt nivå.

Tidligere har det vært registrert flere individer med rynkerose i kystlyngheia. Under befaring i 2021 kom man frem til at de gjenstående individene er kjøtttype. Dette er en art som ikke er på fremmedartslista, og som derfor kan få stå. En kan likevel følge med på om arten sprer seg eller ikke. Planten har godt beiteforsvar og kan bli en problemart ved gode vekstvilkår. Prakhjelm finnes ved strandsonen nedenfor fyret og er fremmedart med status Potensielt høy risiko (PH). Arten er en hybrid, vanligvis steril og formerer seg med rotskudd. Ellers ble det registrert ett individ av sitkagran, rett sør for hytteeiendom sentralt på øya.

2.2 Litlvågsøya (kystlynghei)

Litlvågsøya ligger rett sør for Vågsøya og grenser helt inntil denne. Areal: 20.9 daa hvorav 2,4 daa er kystlynghei, 3,8 daa naturbeitemark og 5.8 daa strandberg. Her er lave kuperte terrengformasjoner hvor vegetasjonsdekket er mer sammenhengende utbredt, og hvor en finner større innslag av gras/urter og mindre andel nakent berg sammenliknet med Vågsøya. Det er hovedsakelig intermediær kystlynghei på grunt torvdekke her, og bare små deler av mer fattig lynghei i noen forsøkninger (flekvis mosaikk med berg). Feltsjikhøyden er rundt 20-60 cm. Røsslyngen på øya er gammel og forvedet og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyngheisyklusen i skjøtselsboka for kulturlandskap (Norderhaug et al. 1999), men samtidig finnes en del nye friske skudd som følge av revegetering etter vinterskaden 2014. Naturtypen er T34-C-4, intermediær kystlynghei. Denne delen ble svidd vinteren 2018 og revegetering har kommet godt i gang. Gåsa beiter flekkvist på øya. Mengdearter i lyngheia er krekling, tiriltunge, småmarimjelle, blokkebær, røsslyng, teiebær, einer, smyle, gulaks, rødsvingel, kornstarr, geitsvingel, øyentrøst sp., og blåklokke. Andre arter som kan nevnes er bl.a. rødkløver, fuglevikke, karve, gulmaure, rundskolm, kattedot, blåknapp, rød jonsokblom, sauesvingel, firkantperikum, og marianøkleblom. Krekling og blokkebær mer utbredt enn røsslyng.

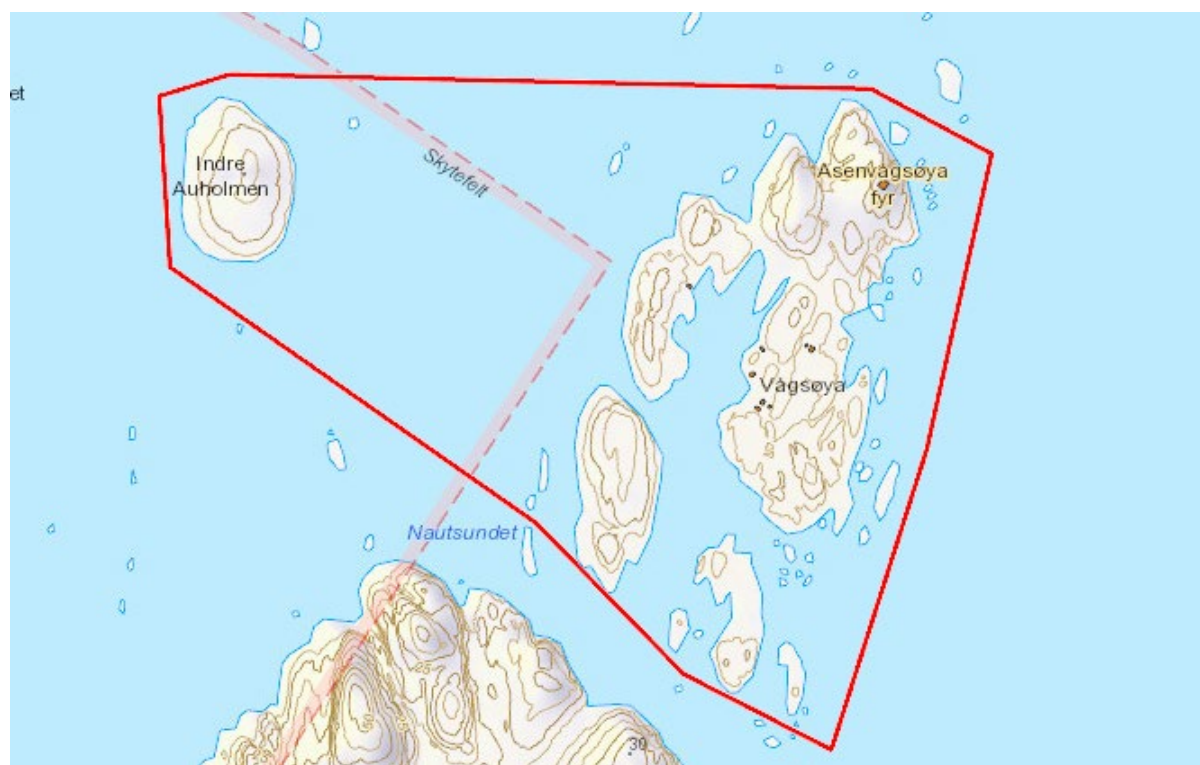
2.3 Fåøya

Fåøya ligger rett sørvest for Vågsøya, adskilt av et 20 m smalt sund. Holmen er 25 daa stor hvorav 18.8 daa er kystlynghei og 6, 2 er strandberg. Terrenget utgjør en forholdsvis slak avrundet høyde, ca. 15 moh. Vegetasjonsdekket nesten sammenhengende utbredt med svært lite nakent berg. Hovedsakelig dominans av tørr, fattig og noe mer intermediær kystlynghei på grunt torvdekke. Naturtypen er T34-C-2: kalkfattig kystlynghei. Dette er en røsslyng-slåtestarr-torvull-utforming (Fremstad, 1997). Her er mye mose- og lyngdominert vegetasjon, og Fåøya fremstår som den av øyene med størst utbredelse med røsslyng. Feltsjikhøyde er om lag 20-40 cm. Røsslyngen på øya er gammel og forvedet og kan beskrives som sent moden og tidlig degenererende iht. lyngheisyklusen i skjøtselsboka for kulturlandskap (Norderhaug et al. 1999). Mindre vinterskade fra 2014 på lyngen her, og god revegetering på røsslyng som er skadet. Gjeninnførsel av lyngsviing vil øke beitekvaliteten for Den søndre delen av øya ble svidd i 2019 og revegetering har kommet godt i gang i denne delen. Mengdearter er bl.a. røsslyng, slåtestarr, krekling, tiriltunge, småmarimjelle, blokkebær, røsslyng,

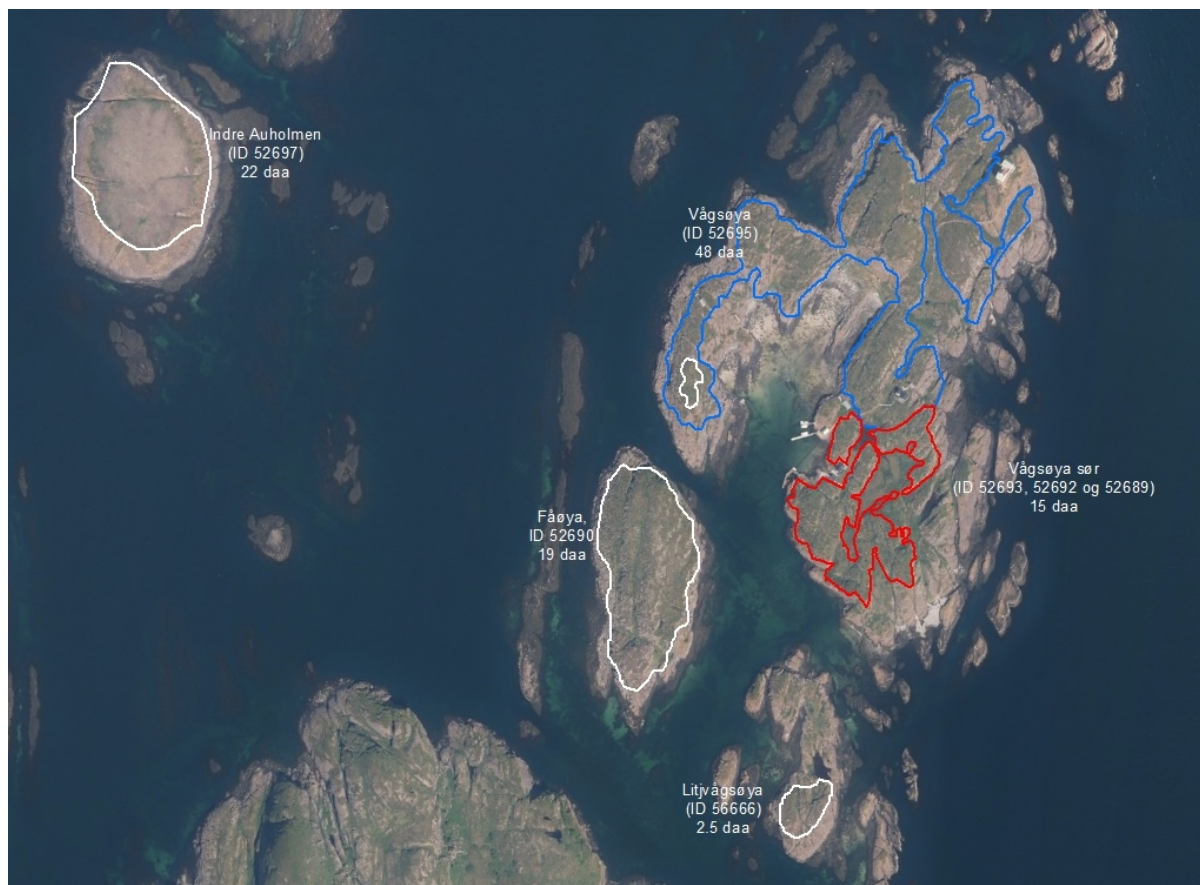
engkvein, einer, fuglevikke, skogstjerne og smyle. Andre arter som kan nevnes er heigråmose, torvull, rødkløver, grov nattfiol, vendelrot og øyentrøst sp. Flekkvis tett bestand med mjøddurt og sløke. Krekling og blokkebær mer utbredt enn røsslyng. Spredte oppslag med rogn (< 2 m) finnes, her ble også bjørk påvist.

2.4 Indre/Søre Auholmen

Øya ligger ca 500 m vest for Vågsøya og Fåøya. Areal: 40.0 daa hvor av 22.5 daa er klassifisert som kystlynghei (T32-C-4). Terrenget er slakt, avrundet og flater ut på toppen. Det høyeste punktet er 16 moh. Øya ble svidd i 2019, og røsslyngen har etablert seg svært bra i brannflaten. Den er nå i overgangen mellom pionerfase og byggefase, har høy vitalitet og utgjør godt beite. Mengdearter er røsslyng, torvull, krekling, smyle, blokkebær og slåttestarr. Flekkvis også mye molte, skrubbær og duskull. I 2016 ble det registrert grov nattfiol spredt over hele arealet med stor populasjon, men dette ble ikke registrert i 2021. Flekkmarihånd også med rik utbredelse på øya. Nedre belte tørrere med større innslag av tirltunge, fuglevikke, gullris, tyttebær, sisselrot, småmarimjelle, vendelrot, engsyre, gulaks og teiebær. Noen få rogn påvist (< 1.5 m), ellers fravær av busksjikt. Denne øyen er godt egnet for beitedyr, gitt at man får på plass noen bolter i berget, slik at det blir enklere å legge til land med båt.

Figur 1. Kart over Vågsøya og omkringliggende øyer kartlagt etter NiN 2.0 sommeren 2021.

Figur 2. Avgrensning av kystlynghei i prosjektområdet med ID og areal fra NiN kartlegging i 2021. Områder markert med blått er lynghei i bygge og moden fase, markert med hvitt er lynghei i pioner og byggefase. Kystlynghei på Sørvågsøya er markert med rødt og er lynghei i moden fase som i dag ikke blir beitet. Dette er tre mindre lokaliteter. Indre/Søndre Auholmen og søndre del av Fåøya ble svidd i 2019, søndre del av Lisjvågsøya i 2018 og det lille partiet sørvest på Vågsøya i 2021.

Figur 3. Vågsøya i 1969. Bildet gir inntrykk av relativt sparsom vegetasjonsutvikling og stor dominans av nakent berg, med unntak for Fåholmen og i sprekker og forsinkinger i berget der det er tydelig tett lyngdekke eller annen vegetasjon. På grunn av at bildet er opptatt i svart-hvitt er det vanskelig å skille lyst plantedekke (blant annet grasdekke) fra bart berg. Ellers kan en legge merke til to større båter som ligger for anker i den lune vika mellom Vågsøya og Fåholmen og at det er aktivitet rundt disse båtene fra flere mindre båter. Foto fra Norge i bilder (kartverket).

2.5 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse:
25.10.2021
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart):
I dag beites nordre del av Vågsøya gjennom sommerhalvåret, se figur 2. Dyra kommer til Vågsøya i mai, og hentes igjen i oktober. Ellers beites også Fåøya. Her beiter fire værer av Grå trøndersau.
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene:
7 vokse og 11 lam gammelnorsk sau beiter på Vågsøya. Dette beitetrykket har man nå hatt over en femårsperiode, og det ser ut til å være passende med tanke på kondisjonen til vegetasjonen og vurderinger av hold og slaktevekter av sau på høsten.
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart):
Det har siden forrige skjøtselsplan (Vesterbukt, 2016), blitt startet opp med lyngsviing. Sviing har vært utført mer eller mindre årlig, når betingelsene har vært tilstrekkelig gode, slik som i 2018, 2019 og 2021. Det har blitt svidd om våren i mars-april, og værforholdene har vært delvis utfordrende. Det anbefales derfor at man også vurderer å svi lyng utover høsten i det videre arbeidet med lyngsviing. Søndre del av Lisjvågsøya ble svidd i 2018, søndre del av Fåøya og hele Søndre Auholmen ble svidd i 2019. På selve Vågsøya ble det svidd et lite parti i sørvest i 2021.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing:
Det har vært fjernet busker og trær fra beitet, og man anser seg som ferdig med dette ryddearbeidet. Nå klarer dyrene å holde tritt med de spirene som eventuelt kommer opp.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)?
Det er begrenset med informasjon om tidligere bruk av området fra gammelt av, men fra tidlig på 1800- tallet har det vært stor aktivitet på hovedøya Asen (rett sør for Vågsøya) med flere gårdsbruk og husmannsplasser. Det er nærliggende å anta at Vågsøya og holmene rundt har blitt brukt til beite og slått. Angående nyere tid ble fyret bygd i 1921, hvor fyrmester med familie bodde hele året på

fyret med selvhushold. De hadde da et lite fjøs med plass til noen husdyr. Det er grunn til å tro at noen områder på øya ble slått, og resten beitet. Fyret ble automatisert og avfolket i 1975. Etter den tid Vågsøya hatt ekstensivt beite fram til midten av 1990-tallet. Når det gjelder lyngsviing, synes det å ha vært et opphold siden etterkrigstiden og frem til 2017 (Vesterbukt, 2016).

Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres?

Dagens bruk reflekterer en innovativ løsning, der grunneier leier inn beitedyr for å få utført skjøtsel på øya. Dagens skjøtsel er avhengig av dette samarbeidet også fremover i tid.

Med tanke på vegetasjonssammensetningen og størrelsen på beitearealene, kan beiteperioden på Vågsøya gjerne strekkes lengre (komme i gang tidligere om våren og avslutte senere på høsten). På sikt kan man vurdere om det er aktuelt med beiting også på Indre/Søre Auholmen. Det er også mulig at man etter hvert søker Mattilsynet om dispensasjon for å utøve helårsbeiting på Vågsøya. Alle disse fremtidige mulighetene betinger at man finner ordninger mellom grunneier og eier av sauebesetning.

Må skjøtselen ta spesielle hensyn i området (sjeldne arter, hekkende rovfugler, andre hekkende fugler, problemarter, kulturminner, vern etc.)?

Nei, det er ikke vern i området. Vågsøya er derimot et populært utfartssted, og tilrettelegging av skjøtselen for å møte publikum på en god måte, kan være en god investering. Det anbefales derfor at det gjøres noen tiltak med tanke på dette (se andre planlagte skjøtselstiltak).

Beskriv rutiner for tilsyn og sanking:

Dyra eies av Eskild Aannø, som frakter dyra til Vågsøya i en tilpasset båt tidlig i mai. Når dyra ankommer øya er de ferdig merket, klippt, og behandlet for innvortes snyltere og flått. Dyra hentes igjen i oktober og føres til fastlandet hvor de veiges, sorteres og overvintres. Tilsynet skjer ukentlig av grunneier, og i perioder også oftere enn dette. Hyppig tilsyn gjør at man raskt oppdager om noe er galt og får ordnet opp i dette. Dyra kjenner grunneier godt, og kommer for en godbit så snart han ankommer øyen. Dette gjør at man kommer tett på dyra, og det blir enkelt å følge med på helsesituasjonen til dyra.

Beskriv tilgang til ly på beite:

Det er flere naturlige ly på øya, særlig i forsenkningene i terrenget og mellom bygningene.

Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôr plass:

Ikke relevant – dyra er her ikke om vinteren.

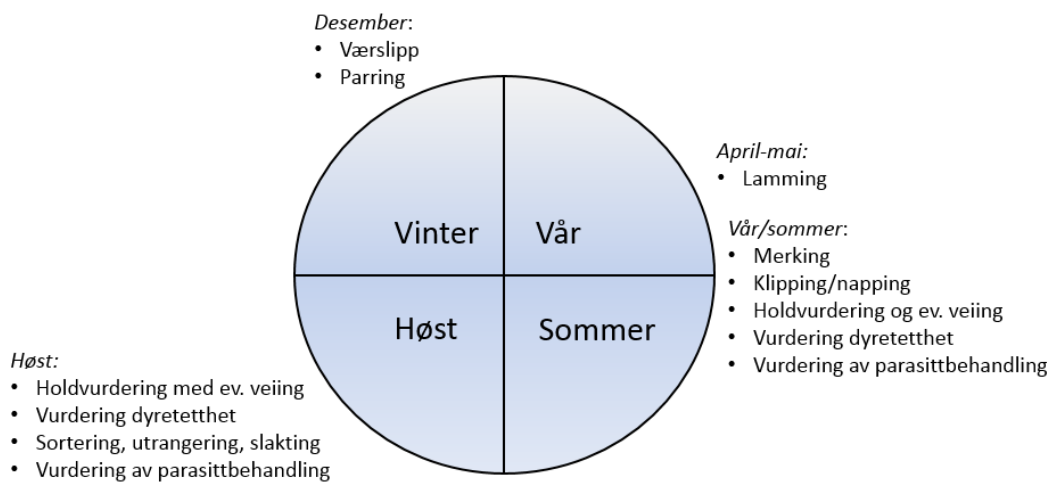
Beskriv vanntilgang til dyra på beite:

Dyra har god vanntilgang gjennom flere drikkevannskilder. Dette gjelder både på Vågsøya, og eventuelt for Indre/Søre Auholmen dersom man kommer i gang med beiting der fremover i tid.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Ikke relevant.

Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Mål for de neste 3-5 år er å få beitedyr også på Indre/Søre Auholmen.

3 Skjøtsel av Vågsøya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdata.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beiten mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfôr, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr,

kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannslukkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauen. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha

vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Vågsøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan:			
26.10.2021			
Dato befarings:			
16.9.2021			
Dato samtale med grunneier/bruker:			
25.10.2021			
Utformet av:		Firma:	
Pål Thorvaldsen, Per Vesterbukt, Liv Guri Velle		NIBIO og Møreforskning	
UTM sone:	Nord:	Øst:	Gnr./Bnr.:
	N 7100921	Ø 243823	89/10
Areal (nåværende):		Areal (etter evt. restaurering):	
Vågsøya (NINFP2110052695) 48 daa Lisjvågsøya (NINFP2110056666) 2.5 daa Fåøya (NINFP2110052690) 19 daa Indre/ Søndre Auholmen (NINFP2110052697) 22 daa		Restaurering ikke aktuelt	
Del av verneområde:		Hvilket vern:	
Nei			
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
Nei, ikke i forhold til vern. Derimot er dette et viktig utfartsområde, med om lag 5000 besøkende hver sommer. Det legges derfor opp til tiltak for å øke kunnskapsnivået om skjøtelsen av naturtypen til de som ankommer øya.			

MÅL

Hovedmål for lokaliteten:

Hovedmålet for skjøtselen er å ta vare på kystlyngheia som er en truet naturtype, og å se til at den er i en god økologisk tilstand. I tillegg skal skjøtselen legge til rette for et godt dyrehold med gammelnorsk sau.

Konkrete delmål:

- Holde frem med beiting
- Holde frem med lyngsviing
- Unngå spredning av fremmedarter. Her skal man særlig følge med på områder som tidligere har hatt fremmedarter, at de ikke reetablerer seg. I tillegg skal man se etter fremmedarter i områder som har vært brent, at de ikke etablerer seg her.
- Unngå gjengroing. Dette kan skje dersom bruksintensiteten blir for lav, og kommer til uttrykk ved at små løvtrær etableres. Observeres dette bør beitetrykket økes, og i tillegg bør busker
- La besøkende/publikum få lære om viktigheten rundt skjøtsel av kystlynghei, for å ivareta denne truede naturtypen

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

Det er et ønske at man får frem røsslyng i flere suksesjonsfaser, jf. lyngheisyklusen. Dette betyr at man svir noe lynghei årlig de årene forholdene ligger til rette for dette.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Det har blitt gjort et godt arbeid med bekjemping av gjengroing i perioden 2016-2021. I kommende skjøtelsesplanperiode (2021-2026), trenger man ikke gjøre store tiltak knyttet til dette, men følge med om situasjonen endrer seg, og i så fall sette inn tiltak på et tidlig tidspunkt. Det har tidligere vært gjort en god jobb med håndtering av fremmedarter. Nå fremstår fremmedartsbekjempelsen til å være under kontroll. En skal likevel følge med på om prakthjelm sprer seg. Det som eventuelt har vært på øya av rynkerose er nå fjernet. Gjenstående roseart er kjøtttype, og dette er en naturlig art som ikke skal fjernes. Sprer kjøtttypen seg mye, og begynner å opptre som en problemart, kan man vurdere å redusere omfanget noe.

3.6 Planlagte skjøtselstiltak på Vågsøya

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Det er svært viktig at beitingen opprettholdes på Vågsøya, dersom en skal ivareta kystlyngheia på en god måte. Dagens beitetrykk (ca 7 mordyr med lam) fremstår som passende. Beiteområdet på Vågsøya er i alt 57.5 daa hvorav 48 daa er kystlynghei, 9.5 daa er seminaturlig eng og seminaturlig strandeng. Hvert dyr på Vågsøya har dermed i overkant av 8 daa tilgjengelig i beitet. Dette er noe i underkant av normen på 10 daa pr dyr på helårsbeite (Buer 2011), men ettersom det her praktiseres kortere beitesesong er det grunnlag for svak øking i dyretall eller eventuelt noe lengre beitesesong. I tillegg er det 21.5 daa er strandberg og 3 daa er åpen grunnlendt mark/ bart berg med mindre beiteverdi. I planområdet er det til sammen 91.5 daa kystlynghei under skjøtsel og 15 daa som ikke blir skjøttet. Etter hvert som mer kystlynghei blir brent på Vågsøya, og beitekvaliteten gradvis øker, kan man se for seg at man i neste skjøtelsesplanperiode gradvis kan øke beitetrykket til 10 mordyr.

Beitingen på Vågsøya bør tilrettelegges, slik at dyra ikke er i konflikt med besøk på fyret. Dette kan enkelt gjøres ved å gjerde inne deler av frontpartiet av fyret, og sette opp en dør og grind i dette gjerdet. På denne måten hindrer man at dyra ligger på vestsida og ved inngangspartiet av fyret. Dette vil kreve 65 meter gjerde med stolper, grind (solid type, 2 meter brei, slik at utstyr til fyret kan fraktes inn og ut), dør ved oljetank, slik at man enkelt kan komme igjennom gjerdet for å drive vedlikehold.

Dersom det åpner seg muligheter for beiting på flere øyer, bør dette prioriteres på Indre/Søre Auholmen. For å tilrettelegge for dette må det settes ned bolter i berget, slik at man kan klare å legge til med båt. Det er ønskelig at også de sørlige delene av Vågsøya og Litjvågsøya blir inkludert i beitet. På de mindre holmene kan rotasjonsbeiting være en god løsning slik at dyra beiter en kort periode om året (eller eventuelt annethvert år) før de flyttes til neste holme. Dette krever en godt dressert besetning og en dertil egnet båt.

Beiteområdet på Sørvågsøya er ca 20 daa, hvorav 15 daa er kystlynghei og knapt 5 daa er seminaturlig eng og strandeng. I arealberegning inngår ikke åpen myrflate og strandberg. Dersom det lar seg gjøre å etablere beiting også i dette arealet kan besetningen økes med 3-4 mordyr.

For å forenkle sankingen av dyr, anbefales det at det settes opp et samlingskve. Dette bør være mobilt, slik at det kan settes opp og tas ned igjen, og på denne måten ikke komme i konflikt med dagens ferdsel på øya. Et samlingskve vil gjøre det lettere å få samlet dyra for helsesjekk og sanking før flytting til fastlandet igjen. Videre bør det tilrettelegges med noen bolter i berget, som det sammenlagte samlingskveet kan festes i.

Videre er det behov for å sette opp et lite uthus for oppbevaring av beiterelatert utstyr, som gjerde, gjerdestolper, bøtter, tau m.m. Dette uthuset bør stå i nærhet av flytebrygga, i området hvor det allerede er bebyggelse.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<p>Tiltak beiting og tilrettelegging for beiting:</p> <p>Holde frem med samme beitetrykk</p> <p>For å nå målsetningen behøves:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjerde med grind og dør rundt inngangsparti ved fyret • Bolter i berget ved Søre Auholmen • Samlingskve for dyr • Bolter i berget for festing av samlingskve • Uthus for oppbevaring av utstyr 	<p>Årlig</p> <p>2022/2023</p> <p>Innen 2026</p>		
<p>Utstysrbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gjerde med grind og dør ved fyret - Bolter som må festes i berget på Indre/Søndre Auholmen - Samlingskve for dyr - Bolter i berget for festing av samlingskve - Uthus for oppbevaring av utstyr 			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:

Det anbefales at man holder frem det gode arbeidet med lyngsviing på Vågsøya, og omkringliggende øyer. Det er viktig at gammel lynghei erstattes med yngre vegetasjon. Lyngsviingen utført i forrige skjøtelsesplanperiode (Vesterbukt, 2016) viser at gjenvæksten av vegetasjon er god, og at røsslyng etablerer seg godt fra frøspirer. Prioriterte områder for lyngsviing er markert på i figur 4. Områder som er skarevert med hvitt bør prioriteres. Områder skarevert med rødt er områder det er ønskelig å komme i gang med skjøtsel i. Lykkes man med dette, skal disse områdene prioriteres å brennes før de som er skravert hvitt.

Mye av den gjenstående lyngheia på Vågsøya har stor vindslitasje som holder vegetasjonsdekket lavt. Dette gjør lyngsviing mer krevende og det kan være vanskelig å få til en god brannfront mange steder slik at mosedekket ikke blir berørt av ilden og dårligere revegetering. Det er derfor bra å prøve seg litt gradvis fram i slike deler for nettopp å kunne vurdere revegetering. Man trenger heller ikke å svi lyng på de skrinne områdene, ettersom dette kan føre til erosjon både fra regn, bølger og vind i tørre perioder. Disse områdene er markert med blå skravering på kart 4.

Lyngsviingen kan like gjerne skje om høsten (fra ca 15 oktober og utover) som om våren, gitt at man har god vannmetning i jorden eller frost. Det er viktig at man følger opp sviflatene de første årene etter sviing, hvor man ser om problemarter eller fremmedarter etablerer seg, og i så fall håndterer dette etter hvert.

Det er en del daugras på Sørvågsøya. Dette kan med fordel bli brent (bråtebrenning), for å bedre beiteforholda her.

Figur 4. Forslag til sviplan for Vågsøya. Områder skravert med hvitt bør prioriteres de kommende åra, primært i de delene av dette arealet der einer er i ferd med å ta overhånd. Området markert med blått er spesielt erosjonsutsatt, og her bør en prøve seg frem med lyngsviing først etter en har skaffet seg erfaring fra tilsvarende områder innen den hvite skraveringen. Det er dessuten ingen hast med å svi lyng i dette området da mye av røsslyngen er i byggefase. Skravert med rødt er deler på Sørvågsøya der det er ønskelig med skjøtsel. Dersom det lar seg gjøre å komme i gang med beiting i dette området bør sviing prioriteres her foran det hvite området. Det vil også være nødvendig å brenne noe gressareal på Sørvågsøya før dyra slipper til for å fjerne et tykt lag med daugras.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<p>Tiltak sviing:</p> <p>Fortsette med å svi – følge prioriteringene gitt i figur 4. Samlet sett er det ca 60 daa som skal brennes de kommende 5-10 åra.</p>	Årlig		
<p>Utstysrbehov knyttet til sviing:</p> <p>Utstyr til sviing er anskaffet. Årlige kostnader (gass, slitasje på utstyr) – søkes gjennom ordningen for utvalgte naturtyper.</p>			

3.6.3 Planlagte restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak:
<p>Man anser at restaureringen i form av å fjerne busker og trær beskrevet i forrige skjøtselsplan (Vesterbukt, 2016), nå kan anses som avsluttet. I pågående skjøtselsperiode (2021-2026), skal en likevel følge med på om det kommer opp enkeltspirer av trær, som dyrene ikke klarer å håndtere.</p>

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
<p>Spesifikke restaureringstiltak:</p> <p>Ingen.</p>			
<p>Utstysrbehov knyttet til rydding/slått/fjerning av problemarter:</p>			

3.6.4 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK
Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting. Informasjonstavle om drifta og skjøtselen av kystlynghei. Vågsøya er et populært utfluktsområde, med om lag 5000 besøkende hver sommer. Dette gjør lokaliteten til et unikt sted for å sette opp en informasjonstavle hvor man gir informasjon om stedet, hva kystlynghei er, og hvordan man ivaretar denne truede naturtypen.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak:			
Utarbeiding av innhold til en informasjonstavle	2022-2023		
Produksjon av en tavle som tåler værforholdene på øya	2022-2023		
UTSTYRSBEHOV			
Informasjonstavle			

3.6.5 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Planen bør revideres innen 2026
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Nei
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: Siden forrige skjøtselsplan har det blitt; <ul style="list-style-type: none">- Igangsatt beiting om sommeren- Igangsatt lyngsviing- Satt opp delingsgjerde (delvis finansiert gjennom tilskuddsordning)- Flytebrygge (finansiert av grunneier)- Fjerning av fremmedarter (delvis finansiert over tilskuddsordning)
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: Tor Ivar Sundset

4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)		
Navn på lokaliteten: Vågsøya	Kommune: Ørlandet	Områdenr.:
ID i naturbase: BN00110856 Vågsøya innkludert Søndre Auholmen, Fåøya og Lisjvågsøya. ID Naturtyper- Miljødirektoratets instruks: Vågsøya (NINFP2110052695) Lisjvågsøya (NINFP2110056666) Fåøya (NINFP2110052690) Indre/ Søndre Auholmen (NINFP2110052697)	Registrert i felt av: Pål Thorvaldsen, 2021 Per Vesterbukt, 2016	Dato: 16.9.2021 10.-11.8.2016
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Vesterbukt, P. 2016. Skjøtselsplan for Vågsøya, kystlynghei, Bjugn kommune, Sør-Trøndelag fylke. NIBIO Rapport 3 (9). 57 s. Prestø, T. & Lyngstad, A. 2002. Biologisk mangfold i Bjugn kommune. – NTNU Vitensk.mus. Bot. Notat 2002-8. 79 s.		Skjøtselsavtale Inngått år: 2021 Utløper år: 2026

Hovednaturtype (% andel fordeling): T34: Kystlynghei Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): T6: Strandberg (4 %) T1: Nakent berg (5%)		Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): T34-C-4: intermediær kystlynghei T34-C-2: kalkfattig kystlynghei					
Verdi (A, B, C): BN00110856 Vågsøya: B- viktig Vågsøya (NINFP2110052695): Høy kvalitet Litlvågsøya (NINFP2110056666): Moderat kvalitet Fåøya (NINFP2110052690): Høy kvalitet Indre/ Søre Auholmen (NINFP2110052697): Moderat kvalitet		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Skjøtselsplan for perioden 2016-2021 Skjøtselsplan for perioden 2021-2026					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått			
20-50 m		Svak		Beite	x		
50-100		Ingen		Pløying			
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
				Torvtekt			
				Brenning	x		
				Park/hagestell			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO og Møreforskning, ved Pål Thorvaldsen, Per Vesterbukt og Liv Guri Velle. Dette har skjedd i forbindelse med utarbeiding av skjøtselsplan for Vågsøya med omkringliggende øyer i 2016, og revidering av denne planen i 2021. Ved begge anledninger har det vært befaring i felt og intervju av grunneier. Ved siste befaring ble øya NiN-kartlagt (NiN 2.0, P. Thorvaldsen).

Skjøtselsplanene med tilhørende naturkartlegginger er bestilt av Statsforvalteren i Trøndelag.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger 8 km nordvest for Lysøysundet, nord i Ørlandet kommune. Topografisk utgjør Vågsøya kuperte høydedrag med enkelte små lavtliggende forsenkninger med marine avsetninger. Berggrunnen er sammensatt i området. Hovedsakelig dominerer konglomerat de indre delene av Vågsøya der granittiske gneiser er mest utbredt, men det er også rikere partier med glimmerskifer og marmor. Beiteområdet her domineres av naturtypen T34-C4 Intermediær kystlynghei. Det ble ikke registrert rikere kystlynghei, men det vokser enkelte rikindikatorer på grunnlendt berg. Intermediær lynghei finner en på hele de indre delene av Vågsøya, Indre Auholmen og på Litjvågsøya. På Fåholmen og de ytre, vestre delene av Vågsøya går berggrunnen over i sandstein med innslag av konglomerat, og her går naturtypen over til T34-C-2 Fattig kystlynghei. På Vågsøya ble det i tillegg også registrert noe seminaturlig eng og seminaturlig strandeng i tillegg til strandberg og åpent grunnlendt mark. Det er også noe åpen jordvannsmyr og helofytt-ferkvannssump i området. I tillegg har øyene partier med kalkrikt strandberg. Store deler av kystlyngheia på Vågsøy, Litjvågsøy og Fåholmen er på grunnlendt mark, mens det på Indre Auholmen er utviklet et torvlag av en viss tykkelse.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Naturtypen er T34-Kystlynghei, med vekslinger mellom utformingene C-4: Intermediær kystlynghei og C-2: Kalkfattig kystlynghei. Kystlyngheivegetasjonen på Vågsøya har på lik linje med vegetasjonen i området en mer nordlig karakter enn det lyngheia sør for Trondheimsfjorden har. Ser man på artssammensettingen så får arter som heigråmose og krekling generelt sett en mer fremtredende rolle. I tillegg så er det vanlig med en relativt tørr røsslyngutforming, men med fast innslag av fuktarter som beskrevet av nøkkelarter i vegetasjonsutforming H1c Røsslyng-slåttestarr-torvull (Fremstad 1997). I tillegg kan molte, som blir forbundet med fukthei og myr lengre sør, komme inn i tørrheia i nord (Fremstad et al. 1991). Vågsøya har hovedsakelig tørr, fattig kystlynghei på grunt torvdekke, enkelte steder i mosaikk med bart berg. Feltsjikhøyde 10-40 cm, lavest i vindutsatte områder.

Artsmangfold:

Mengdearter er røsslyng, blokkebær, krekling, engkvein, gulaks, smyle, tepperot, slåttestarr, einer og lys reinlav. Det ble også påvist bl.a. melbær, grov nattfiol, smalkjempe, finnskjegg, fuglevikke, marikåpe sp., rødkløver, fjellmarikåpe, vill-løk, vendelrot, kornstarr og marianøkleblom. Flere steder har lyngheia et betydelig innslag av gras og urter, og kartlegges som C-4: intermediær kystlynghei, med bl.a. fuglevikke, gulaks, kattedot, tiriltunge, geitsvingel, engfrytle og blåklokke. C-2: Kalkfattig kystlynghei med større dominans av krekling og blokkebær forekommer først og fremst på Fåholmen og sporadisk i flate forsengkninger og i nordøst-hellinger på Vågsøys, men i et meget begrenset omfang. Revegetering av røsslyng svidd i perioden 2017-2021 er god, spesielt på Indre Auholmen. Ingen rødlistearter registrert.

Bruk, tilstand og påvirkning:

I dag beites nordre del av Vågsøya gjennom sommerhalvåret. Dyra kommer til Vågsøya i mai, og hentes igjen i oktober. Det beiter om lag 22 dyr (7 vokse, 11 lam, 1 vær) på øya. Dette beitetrykket har man nå hatt gjennom en femårsperiode, og det ser ut til å være passende med tanke på kondisjonen til vegetasjonen og vurderinger av hold og slaktevekter av sau på høsten. Det har siden forrige skjøtselsplan (Vesterbukt, 2016), blitt startet opp med lyngsviing. Sviing har vært utført mer eller mindre årlig, når betingelsene har vært tilstrekkelig gode, slik som i 2018, 2019 og 2021. Det har blitt svidd om våren i mars-april, og værforholdene har vært delvis utfordrende. Det anbefales derfor at man også vurderer å svi lyng utover høsten i det videre arbeidet med lyngsviing. Ellers beites også Fåøya, der det går fire værere av trøndersau. Hele planområdet fremkommer som i brukbar tilstand og i god skjøtsel. Det er ikke registrert negative påvirkningsfaktorer.

Fremmede arter:

Prakthjelm, sitkagran (ett individ).

Kulturminner:

Vågsøya (Åsenvågøy) fyr

Skjøtsel og hensyn:

Siden forrige skjøtselsplan (Vesterbukt, 2017), har det blitt gjenopptatt beiting med gammel norsk sau på Vågsøya. Beitinga foregår fra vår til høst. I tillegg har det blitt svidd kystlynghei. Både beiting og sviing er viktig for å opprettholde kystlyngheiene på Vågsøya, og dette er en svært positiv utvikling av bruken. Busker og trær har i stor grad blitt ryddet for å kontrollere en kommende gjengroing. Dette er et tiltak man har kommet godt i mål med i perioden 2017-2021. I tillegg har man fått kontroll med fremmedarter.

Del av helhetlig landskap:

Kystlyngheia ved Vågsøya og omkringliggende øyer utgjør sammen med Asen en viktig del av et større kystlyngheiareal i Bjugn, der også naturbeitemark og slåttemark inngår i et helhetlig kulturlandskap preget av kystjordbruk.

Verdibegrunnelse:**Naturtyper-Miljødirektoratets instruks:**

I henhold til Miljødirektoratets kartleggingsinstruks (MD 2021) fastsettes kvaliteten av en naturtyperlokalitet etter en avveining mellom lokalitetens tilstand og naturmangfold. Ved å følge disse kriteriene fastsettes kvalitet av kystlyngheilokalitetene i planområdet slik:

Vågsøya (NINFP2110052695): Høy kvalitet

Tilstandsvurdering: Lokaliteten får moderat tilstand på grunn av noe svakt beitetrykk og brakkleggingsfase.

Naturmangfoldvurdering: Lokaliteten oppjusteres fra moderat verdi til stor verdi på grunn av forekomst av kystlynghei i både byggefase og pionerfase. Arealet i pionerfase er begrenset til deler av det vestre neset. Byggefase forekommer langs høydedrag i hele lokaliteten der vindslitasjen er sterk

Litlvågsøya (NINFP2110056666): Moderat kvalitet

Tilstandsvurdering: Lokaliteten får moderat tilstand på grunn av svakt beitetrykk over tid.

Naturmangfoldvurdering: Lokaliteten oppjusteres til moderat tilstand på grunn av forekomst av kystlynghei i pionerfase.

Fåøya (NINFP2110052690): Høy kvalitet

Tilstandsvurdering: Lokaliteten beites i dag av fire værer av trøndersau og beitetrykket vurderes som ekstensivt. Det ble ikke registrert gjengroing eller forekomst av fremmede arter. Lokaliteten får dermed god tilstand.

Naturmangfoldvurdering: Lokaliteten oppjusteres fra liten til moderat verdi på grunn av forekomst av noe røsslyng i pionerfase i overgang til byggefase.

Indre/ Søre Auholmen (NINFP2110052697): Moderat kvalitet

Tilstandsvurdering: Lokaliteten får moderat verdi på grunn av manglende beite de siste åra. Den vil kunne bli tatt i bruk til beite neste år dersom forholdene får å få beitedyra på land blir bedret.

Naturmangfoldvurdering: Lokalitetens verdi justeres opp til moderat på grunn av kystlynghei i pionerfase.

Naturbase- Naturtyper- DN 13 Håndbok

Verdi for lokaliteten BNO0110856 Vågsøya er fastsatt til B- viktig fordi den er helhetlig vurdert som intakt og fin med fravær av gjengroing. Lokaliteten inngår dessuten i et helhetlig kulturlandskap der flere rødlistede arter er til stede. I lokalitetID inngår hele Vågsøya, Søre Auholmen, Fåøya og Litjvågsøya,

Merknad:

6 Kilder

Vesterbukt, Per 2017. Skjøtselsplaner for Vågsøya, kystlynghei, Bjugn kommune, Sør-Trøndelag fylke.
NIBIO rapport 3(9).

7 Ortofoto/kart

Kart 1-4 er satt inn løpende i planen der de hører hjemme.

8 Bilder

Kystlynghei i pionerfase på Søndre Auholmen 2021. Hele holmen ble svidd i 2019 og har i dag svært god revegetering av røsslyng allerede etter to år.

Sviflate på Fåøya. Denne delen ble svidd i 2019, men har noe svakere revegetering enn på Søndre Auholmen der det ikke går beitedyr.

Fåøya beites i dag av fire værere trøndersau.

Sviflate på Vågsøya. Her ble det svidd vinteren 2021. Som det går frem er det vanskelig å få til en sammenhengende brannflate på grunn av lavvokst lyng. Grunneier bør følge utviklingen fremover, spesielt med der det ble svidd krekling. Krekling beites ikke og det er viktig at den ikke får større utbredelse enn den allerede har i området. Etter en vellykket brann i et kreklingdominert område vil det derfor etablere seg andre arter enn krekling.

Utsnitt av kystlynghei på Vågsøya innenfor området som er skravert blått i figur 4. Vegetasjonsdekket er lavt og vindpåvirket og kan være utsatt for erosjon etter lyngsviing. Dessuten er mye av røsslyngen i byggefase og bør få utvikle seg videre før det blir brent. Det tilråes derfor å avvente lyngsviing i disse områdene og prøve seg fram litt forsiktig i slike deler av lyngheia, etter hvert som røsslyngen når moden fase og tiden er inne for å brenne.

Lengre nord og på de mindre erosjonsutsatte indre delene av Vågsøya er det etablert mer sammenhengende vegetasjonsdekke. Disse områdene kan prioriteres for lyngheiskjøtesel der det er behov for å fjerne einer, krekling og røsslyng i moden fase. Også her er det utfordrende å få til en god brann på grunn av lite brennbar biomasse.

Vågsøya, parti fra område som kan prioriteres for lyngsviing. Det er i de delene der einer er i ferd med å ta overhånd lyngsviing bør prioriteres.

Utsnitt fra del av Sørvågsøya som ikke blir beitet i dag. Her er røsslyngdekket stedvis tettere, men feltsjiktet er også her lavvokst og krevende å brenne. Svært mye av røsslyngen er i byggefase og bør få utvikle seg videre. Det er derfor i de delene der einer er i ferd med å ta overhånd det bør svis også her.

9 Artsliste

Art	Vitenskapelig navn		
Bjørk	<i>Betula pubescens</i>	2017	2021
Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>	2017	2021
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>	2017	2021
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	2017	2021
Duskull	<i>Eriphorum augustifolium</i>	2017	2021
Einer	<i>Juniperus communis</i>	2017	2021
Engfrytle	<i>Luzula multiflora ssp. multiflora</i>	2017	2021
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>	2017	2021
Etasjemose	<i>Hylocomium splendens</i>	2017	2021
Finnsjegg	<i>Nardus stricta</i>	2017	2021
Flekkmarihand	<i>Dactylorhiza maculatum</i>	2017	2021
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>	2017	2021
Furu	<i>Pinus sylvestris</i>	2017	2021
Furumose	<i>Pleurozium screberi</i>	2017	2021
Grov nattfiol	<i>Platanthera chlorantha</i>	2017	
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	2017	2021
Kjøtttype	<i>Rosa dumalis</i>		2021
Kornstarr	<i>Carex panicea</i>	2017	2021
Krekling	<i>Empetrum nigrum</i>	2017	2021
Legeveronika	<i>Veronica officinales</i>	2017	2021
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>	2017	2021
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>	2017	2021
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>	2017	2021
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>	2017	2021
Sauesvingel	<i>Festuca ovina</i>	2017	2021
Sitkagran	<i>Picea sitchensis</i>		2021
Skogstjerne	<i>Trientalis europaea</i>	2017	2021
Skrubbær	<i>Cornus suecica</i>	2017	2021
Slåttestarr	<i>Carex nigra ssp. nigra</i>	2017	2021
Smalkjempe	<i>Plantago lanceolata</i>	2017	2021
Smyle	<i>Avenella flexuosa</i>	2017	2021
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa ssp. cespitosa</i>	2017	2021
Teiebær	<i>Rubus saxatilis</i>	2017	2021
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>	2017	2021
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>	2017	2021
Tormyrvull	<i>Eriophorum vaginatum</i>	2017	2021
Tyttebær	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	2017	2021
Vanlig arve	<i>Cerastium fontanum</i>	2017	2021
Vanlig kattedot	<i>Antennaria dioica</i>	2017	2021
Øyentrøst ssp.	<i>Euphrasia spp.</i>	2017	2021

10 Veiledning til skjøtelsplanskjemaene

Skjøtelsplanmalen er delt inn i ulike deler, der del 2.0, 3.5 og 3.6. fylles ut av fagkyndig kartlegger, og del 2.1. fylles ut av grunneier/bruker, eventuelt i samarbeid med fagkyndig kartlegger. Del 2 skal gi en generell beskrivelse av naturgrunnlaget innenfor lokaliteten, og en enkel beskrivelse av dagens drift. Del 3 omhandler skjøtsel av lokaliteten, og oppfølgingen av denne. Del 2 og 3 er innrettet for grunneier/bruker og forvaltningen. Del 5 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes (egenskaper merket med * er her obligatoriske). Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer for beskrivelse av naturtypen kystlynghei med respektive grunntyper, se Natur i Norge (NiN) ([www.artsdatabanken](http://www.artsdatabanken.no)) og for verdisetting og påvirkningsfaktorer, se DN-håndbok 13 (2. utgave 2006) (www.miljodirektoratet.no).

Del 2. Om naturgrunnlaget og dagens drift på lokaliteten

Denne delen skal i hovedsak fylles ut av grunneier/bruker selv, eller av fagkyndig kartlegger i samarbeid med grunneier/bruker. Delen er utformet slik at den samler viktig informasjon for grunneier/bruker, Mattilsynet og for fagkyndig kartlegger som skal utforme forslag til skjøtelsplan i dialog med grunneier/bruker del 3.

2.1 Kort områdebeskrivelse av [navn på lokaliteten]

Fylles ut av fagkyndig kartlegger.

Tekst: Her skal man gi en generell beskrivelse av lokalitetens naturgrunnlag, og da med vekt på hvilke naturtyper som finnes innenfor lokaliteten. Beskrivelsen er ment for grunneier/bruker, og vil ha noe overlapp med områdebeskrivelsen i kapittel 5.

Figur: Lag kartutsnitt av lokaliteten. Tegn polygon for ulike naturtyper (eventuelt mosaikker mellom naturtyper) dersom dette lar seg gjøre. Annen informasjon som gjerne kan kartfestes er: sviflater (med årstall for sviing), gjerder, vannkilder, fôringsplass m.m.

2.2 Driftsbeskrivelse

Denne delen fylles ut av grunneier/bruker, eventuelt i samarbeid med fagkyndig kartlegger.

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: Dato for ferdigstilling av B-spesiell del

Beskriv dagens beite: Lag en kort beskrivelse av hvor dyrene går på beite, og hva slags type beite dette er. Dersom dyrene flyttes rundt på ulike delområder/øyer, få frem dette, bruk gjerne kart.

Dersom det inngår andre naturtyper enn kystlynghei på beitene, slik som f. eks strandeng, eller tidligere/nåværende overflatedyrket mark, nevnt dette.

Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: Beskriv hvor mange dyr det er på beitet/delområdene av beitet. Dersom det er ulikt beiteantall på beitet/delområdene av beitet, nevnt dette.

Beskriv nåværende opplegg for sviing: Beskriv om det er tradisjon for sviing i området. Beskriv, eller tegn inn på kart hvor det har vært svidd de siste årene, inkludert størrelse på sviflatene. Noter antatt rotasjonslengde for sviing (hvor lang tid det vil være mellom hver gang samme kystlynghei areal skal svies).

Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing?: Noter ned om det utføres andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing, slik som f. eks. rydding av busker og kratt, fjerning av problemfylte arter m.m.

Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere?: Beskriv om det er gjort vesentlige endringer i dagens skjøtsel i forhold til skjøtsel utført for området tidligere. Er det eksempelvis gjort endringer i beitebruk, lyngsviing, slått eller høsting.

Er det noe ved dagens skjøtsel du mener bør endres?: Dette kan vurderes med grunnlag i holdvurderinger og slaktevekt på dyr, grad av avbeitet vegetasjon og tråkkskader, vegetasjonssammensetting m.m.

Må skjøtselen tilpasses spesielle verdier i området?: Beskriv om skjøtselen må tilpasses forhold og/eller verdier som kulturminner, vern, sjeldne arter, problemfylte arter etc. Dette kan være forhold/verdier som eksempelvis ikke tåler beite og/eller lyngsviing, eller hvor skjøtsel må tilpasses spesielle perioder gjennom året etc.

Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Beskriv hvordan tilsynet med dyr og sanking er planlagt, gjerne med vekt på spesielle forhold som lamming, perioder med dårlig værforhold m.m.

Beskriv tilgang til ly på beite: Beskriv om det finnes naturlige ly for dyra på beitet og/eller delområdene av beitet, eller om det er satt opp ly for dyrene. Merk gjerne av på kart.

Beskriv rutiner for eventuell nødføring og plassering av fôrplass: Forklar hvordan rutinene for eventuell nødføring, eksempelvis om det må kjøpes inn fôr eksternt eller finnes tilgjengelig på bruket, og om fôret skal transporteres til beitet med traktor eller båt osv. Dersom det er etablert permanent fôrplass, kan denne gjerne tegnes inn på kart.

Beskriv vanntilgang til dyra på beite: Forklar om det finnes naturlig vanntilgang til dyra på beitet/delområder av beitet gjennom året (merk gjerne av på kart), og dersom ikke, beskriv hvordan vanntilgang håndteres.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet: Nevn om det er gitt relevante dispensasjoner/tillatelser fra Mattilsynet, slik som eksempelvis dispensasjon til utegang uten tjenlig oppholdsrom.

Driften gjennom året – legg til aktiviteter: Legg til aktiviteter som hører til årshjulet i driften, slik som flere sanking, holdvurderinger, flytting av dyr, uttak av ungdyr m.m. Eksempel på årshjul er gitt i Villsauboka (se eksempel i vedlegg 1, årshjul hentet fra Buer, 2011, side 135).

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?: Beskriv ønsker for videre driftsstrategi, slik som eksempelvis at man ønsker å øke/reducere besetningen, ta i bruk nye områder (restaurere beiter), planer for nye gjerder/innhegninger m.m.

Andre kommentarer: Dersom det er opplysninger som ikke har kommet frem andre steder, kan disse fylles inn her.

Del 3. Skjøtsel av lokaliteten

Denne delen skal fylles ut av kartlegger/fagkyndig, og det forventes bakgrunnskunnskap om vegetasjonslære og forståelse av hva som er bærekraftig bruk i kystlynghei. Skjøtselsplanen skal utformes etter dialog med grunneier/bruker, og skal være konkret og forståelig for praktisk bruk. Søkbare egenskaper (for Naturbase) og Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplan) er i hovedsak ment for forvaltningen, og må følge påkrevd terminologi.

3.5 Mål for skjøtselen på lokaliteten

Utarbeides av fagkyndig kartlegger.

Dato utarbeiding av skjøtselsplan: Dato for ferdigstilt skjøtselsplan.

Dato befaring: Dato for når det ble utført feltbefaring(er).

Dato samtale med grunneier/bruker: Dato for når det var dialog mellom grunneier/bruker og kartlegger/fagkyndig.

Utformet av: Navn på kartlegger/fagkyndig som har utarbeidet skjøtselsplanen ev. hvem som har veiledet arbeidet.

Firma: Hvor kartlegger/fagkyndig er ansatt.

UTM sone/Nord/Øst: Sett inn sone og koordinater for midtpunktet i polygonen/polygonene som er kartlagt.

Gnr/bnr: Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. Dette kan være mange for store lokaliteter og områder som ikke er utskiftet. Her kan man få hjelp av kommunen.

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Hvilket vern: Sett opp hvilket vern det er snakk om.

Finnes det særskilte skjøtselshensyn for området, hvilke: Få frem om det er særskilte skjøtselshensyn som må tas for det gitte området/delområde(r). Dette kan være særskilte verdier/forhold der skjøtelsen må tilpasses, eller hvor man ikke kan utføre normal skjøtsel. Dersom området ligger innenfor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtelsen, skal dette beskrives her.

Hovedmål for lokaliteten: Gi en overordnet hovedmålsetting for området.

Konkrete delmål: Gi konkrete delmål for området som bygger opp under hovedmålsettingen.

Ev. spesifikke mål for delområde(r): Gi spesifikke delmål for delområde(r) innenfor området. La disse delområdene komme tydelig frem på kart.

Tilstandsmål arter: Gjelder rødlistearter, karakterarter og totalt antall arter som skal konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: Oppgi mål for hvordan man skal bekjempe problemarter og gjengroing innenfor området. Enkelte uønskede arter fremmes av skjøtselstiltak, oppgi mål for hvordan disse skal følges opp etter eventuell skjøtsel.

3.6. Planlagte skjøtselstiltak på lokaliteten

Utarbeides av fagkyndig kartlegger.

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting: Gi en beskrivelse av generelle tiltak for beiting i området/delområder, slik som antall daa per beitedyr, veksling av beitetrykk gjennom året, styrt beitebruk/flytting av dyr m.m. (jf. kap 3.2 og kap. 10 Skjøtselshandboka).

Kostnadsoversikt med prioriteringer deles inn i spesifikke beitetiltak og planlagte skjøtselstiltak for beiting. Her skal man oppgi hvilke år innenfor skjøtelsesplanen spesifikke tiltak skal prioriteres, antall daa og kostnad per daa, og hvilke år tiltaket skal kontrolleres. Faktiske kostnader skal beregnes. Tiltak og kostnader for sviing, restaureringstiltak og andre skjøtselstiltak blir gitt i 3.6.2-3.6.4.

Utstyrsbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting: Spesielle behov for utstyr til beiting eller tilrettelegging for beiting, slik som gjerder, grunder, innhegning, fôrplass, enkle kaianlegg m.m.

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing: Gi en beskrivelse av generelle tiltak for sviing i området, slik som hva som er anbefalt størrelse på svidlatene, om det er områder som skal prioriteres frem for andre i forhold til sviing, hva slags rotasjonssykluser som passer for området, om det er spesielle hensyn eller oppfølginger som skal tas etter sviing m.m. (jf. kap. 3.3, kap. 10 Skjøtselshandboka og vedlegg 2, Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO).

Kostnadsoversikt med prioriteringer deles inn i spesifikke beitetiltak og planlagte skjøtselstiltak for beiting. Her skal man oppgi hvilke år innenfor skjøtelsesplanen spesifikke tiltak skal prioriteres, antall daa og kostnad per daa, og hvilke år tiltaket skal kontrolleres. Faktiske kostnader skal beregnes.

Utstyrsbehov knyttet til sviing: Spesielle behov for utstyr til sviing, slik som brannvifter, gassbrenner, kurs, innleid hjelp m.m.

3.6.3 Planlagte restaureringstiltak

Beskrivelse av restaureringstiltak: Gi en beskrivelse av restaureringstiltak for området, slik som sviing av degenererende lyng, oppfølging av sviflater der røsslyng i større grad regenererer ved hjelp av frøspiring (og ikke rotskudd), tilpasning av beitetrykk til områder i restaureringsfase, ringbarking og midlertidig plassering av kvisthauger m.m.

Kostnadsoversikt med prioriteringer deles inn i spesifikke beitetiltak og planlagte skjøtselstiltak for beiting. Her skal man oppgi hvilke år innenfor skjøtelsplanen spesifikke tiltak skal prioriteres, antall daa og kostnad per daa, og hvilke år tiltaket skal kontrolleres. Faktiske kostnader skal beregnes.

Utstyrsbehov knyttet til rydding/slått/fjerning av problemarter: Spesielle behov for utstyr til rydding/slått/fjerning av problemarter, slik som slåmaskin, ryddesag m.m.

3.6.4 Andre planlagte skjøtselstiltak

Beskrivelse av andre tiltak utover beiting og sviing: Gi en beskrivelse av generelle tiltak utover beiting og sviing, slik som slått (spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling og/eller fjerning av høyet, slått hvert år eller sjeldnere, eventuelt før- og etterbeiting, valg av husdyrrase, antall beitedyr, tidsperioder for beiting osv.), lauving/styving (tidspunkt, behandling av kvister osv.), rydding av busker og kratt, fjerning av uønskede arter/frøkilder m.m. Ta også med om det finnes spesielle *skjøtselshensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Kostnadsoversikt med prioriteringer deles inn i spesifikke beitetiltak og planlagte skjøtselstiltak for beiting. Her skal man oppgi hvilke år innenfor skjøtelsplanen spesifikke tiltak skal prioriteres, antall daa og kostnad per daa, og hvilke år tiltaket skal kontrolleres. Faktiske kostnader skal beregnes.

Utstyrsbehov: Behov for annet utstyr som ikke er tatt med tidligere i pkt 3.6.1-3.6.3.

3.7 Oppfølging av skjøtelsplanen

Utarbeides av fagkyndig kartlegger.

Skjøtelsplanen skal evalueres innen x år: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsplanen.

Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: Dersom det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper så nevnes dette her.

Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: Oppgi om det finnes pågående eller avsluttede tiltak som allerede har fått tildelt tilskudd i området.

Skjøtelsavtale parter: Oppgi hvilke parter som inngår i skjøtelsavtalen.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsavtaler med mer.

Del 5. Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

Søkbare egenskaper (for naturbase):

***Navn på lokaliteten:** Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (dvs. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Kommune: Oppgi kommunenavn.

***Områdenr.:** Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

ID i naturbase: Oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

***Registrert i felt av: (Inventør/kartlegger):** Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Dato: Dato for registrering(er) i felt

***Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder:** Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under «Kilder» mot slutten av dokumentet.

Skjøtselsavtale, årstall for når inngått og når utløpt: Oppgi om det finnes skjøtselsavtale(r) for området, og varighet for denne/disse.

***Hovednaturtype:** Hovednaturtype og tilleggsnaturtyper oppgis etter Natur i Norge (NiN) i prosentvis fordeling mellom naturtypene. Se <http://www.artsdatabanken.no/naturinorge>.

Kilde: Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509. En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk mellom naturtyper som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper registreres da som mosaikk (helst med prosentandeler). Usikkerheter i valg av naturtyper utdypes i områdebeskrivelsen.

***Grunntyper etter NiN:** Her oppgis grunntypene av hovedtypen kystlynghei, etter Natur i Norge, for målestokk 1:5000. For kystlynghei er dette tilsammen 6 grunntyper; Kalkfattig baklihei T34-C-1, Kalkfattige kystlyngheier T34-C-2, Intermediær baklihei T34-C-3, Intermediære kystlyngheier T34-C-4, Svakt kalkrike kystlyngheier T34-C-5 og Sterkt kalkrike kystlyngheier T34-C-6. Kilde: Halvorsen, R., Bendiksen, E., Bratli, H., Bryn, A., Jordal, J.B., Svalheim, E.J., Vandvik, V., Velle, L.G., & Øien, D.-I. 2015. Beskrivelser av utvalgte enheter for kartlegging i målestokk 1:5000 etter NiN versjon 2.0 og artslistene som viser diagnostiske arters fordeling langs viktige lokale komplekse miljøvariabler. – Natur i Norge, Kartleggingsveileder (versjon 2.0.3), Del C4: 1–111. Usikkerheter i valg av grunntyper utdypes i områdebeskrivelsen.

***Verdi:** A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen. Se Miljødirektoratets Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015 – Kulturmark. Versjon 7. august 2015.

http://www.miljodirektoratet.no/Global/dokumenter/tema/arter_og_naturtyper/Faktaark%20-%20Kulturmark.pdf

Annen dokumentasjon: Oppgi om det finnes eller har blitt samlet annen dokumentasjon, slik som bilder, belagte arter, og hvor disse finnes.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold, DN-håndbok 13, 2. utgave 2006 (oppdatert 2007). <http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/DN-handboker/Kartlegging-av-naturtyper---verdisetting-av-biologisk-mangfold/>

***Stedkvalitet:** Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Vegetasjonstyper: Her kan man fylle ut informasjon om hovednaturtyper/grunntyper ved å benytte seg av Vegetasjonstyper i Norge (se Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. NINA, Trondheim). <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/temahefte%5C012.pdf>

Områdebeskrivelse:

***Områdebeskrivelse:** Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtsels- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtselsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensningen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagemark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. Bruk: Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For tilstand angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men graset ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor). Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (Hvor de vokser merkes av på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Er det konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kort oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.

Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.

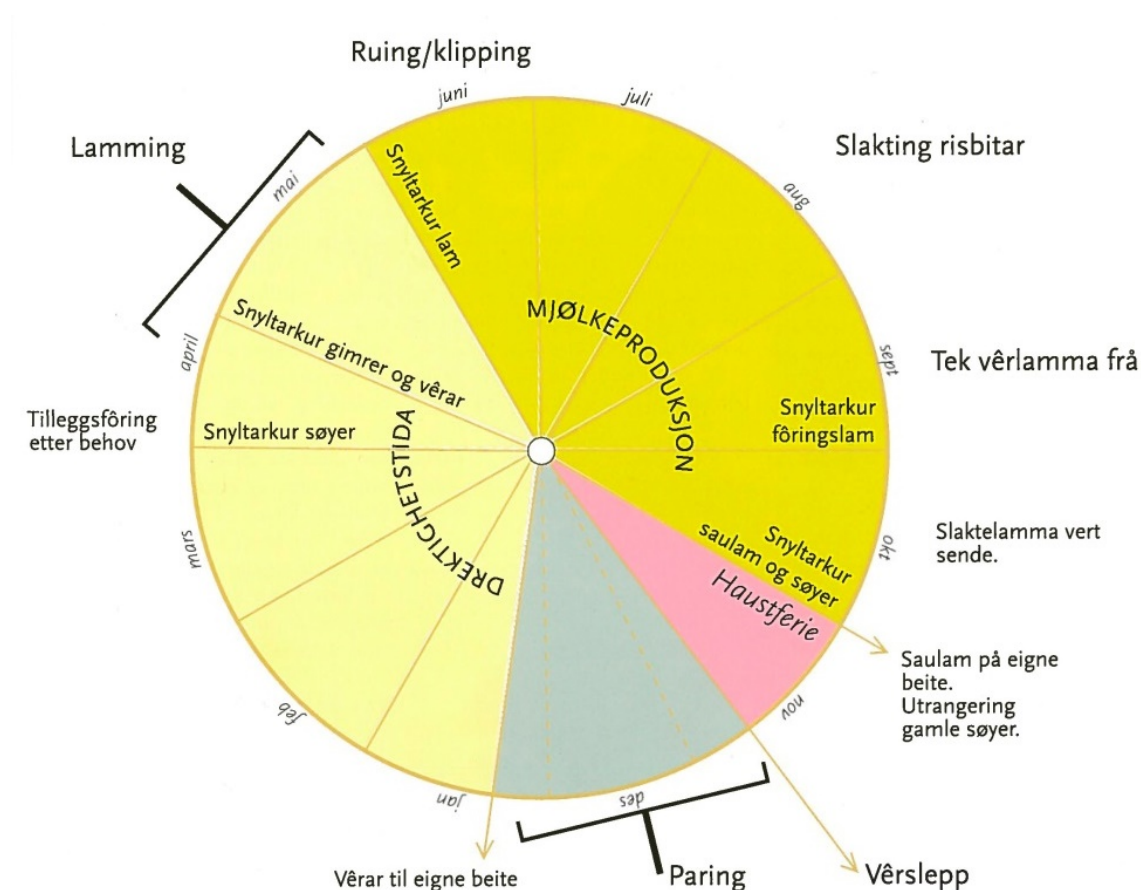
Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her.

Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensningen er for unøyaktig m.m.

Vedlegg 1: Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane).

Kilde: Villsauboka Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.

Kommentar: Denne modellen har en noe høy bruk av parasittbehandling. Merk at parasittbehandling og behandling mot utøy (flått og sauekrabbe) må vurderes lokalt.

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars

- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskuffer etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.